

Nieuwe wegen durven gaan

Overweging 7 januari 2018, Theo Brock (Jesaja 60,1-6; Matteüs 2,1-12)

Het licht van zon, maan en sterren oefent een grote aantrekkingskracht uit op mensen. Als na weken van grijs weer de zon eindelijk doorbreekt worden we vrolijker. In de vrije natuur, waar het zicht in de nacht niet gehinderd wordt door kunstmatig licht, en waar je het melkwegstelsel in volle pracht kunt waarnemen, daar voel je je deel van een groter geheel. In Bijbelse tijden vormden de stand van zon, maan en sterren de belangrijkste oriëntatie voor reizigers. Wanneer je de sterrenbeelden kon lezen, kon je de weg vinden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in de bijbellezingen van vandaag het licht en een stralende ster symbool staan voor hoop, de juiste weg en Gods heerlijkheid.

In de eerste lezing beschrijft Jesaja op poëtische wijze dat de tijd van duisternis en ballingschap voorbij zal gaan. Hij schildert een visioen dat een groot licht op zal gaan, en dat de glorie van de Heer over de mensen zal schijnen. Jesaja roept de bewoners van Jeruzalem op om niet bij de pakken neer te zitten, maar om op te staan en in beweging te komen zodat het goddelijk licht hen kan verwarmen en omstralen. Jesaja verkondigt een boodschap van hoop. Niet alleen het Joodse volk in ballingschap zal terugkeren naar Jeruzalem. In zijn visioen komen koningen en vertegenwoordigers van alle volkeren van de wereld samen naar Jeruzalem om de Heer te dienen. De Heer is niet langer een god van Israël alleen. Hij is een god voor alle mensen. Een god voor alle mensen. Deze gedachte sluit naadloos aan bij de evangelielezing van vandaag. Hierin wordt verhaald dat wijzen uit het Oosten, heidenen in de ogen van de Joden, eer aan Jezus komen betuigen. Hiermee wordt duidelijk gemaakt dat Gods heerlijkheid zich in de mensenzoon Jezus aan iedereen openbaart.

De lezingen van vandaag zijn grensoverschrijdend. Het zijn teksten die de grenzen van het eigen volk en van de eigen religieuze gemeenschap openbreken. Heidenen mogen zich van Jesaja in Jeruzalem voegen om de Heer te dienen. Het zijn buitenlandse wijzen in het evangelie van Matteüs die het nieuwe koningskind herkennen. Mensen van alle volken, kleuren, rassen en talen mogen delen in de verering van de God van Israël, mogen leven in Jezus' licht. Het evangelie vertelt ook dat mensen, als ze daarvoor open staan, geleid worden naar de plaats waar God te vinden is. De ster die de wijzen uit het Oosten hebben zien opgaan, staat hier symbool voor. In de oude cultuur van het Midden-Oosten werd een dergelijke teken verstaan als een aankondiging van de geboorte van een bijzonder mens, bijvoorbeeld een vorst die de geschiedenis ten goede zal keren.

De wijzen uit het Oosten zijn op reis gegaan, achter de ster aan. Een tocht waarbij ze niet weten waar ze uiteindelijk terecht zullen komen. Zonder dat ze precies weten waar ze moeten zoeken en wie ze aan zullen treffen hebben ze het lef om toch op weg te gaan. Ze staan open voor iets nieuws. Ze kunnen nog verlangen en dromen dat het mysterie zich vinden laat. In de evangelietekst hebben die wijze mannen uit het Oosten niet alle wijsheid in pacht, het zijn ook maar mensen. Hun zoektocht brengt hen in eerste instantie op de verkeerde plaats, het paleis van Herodes, het centrum van de wereldse macht. Herodes schrikt als hij hoort dat ze op zoek zijn naar de nieuw geboren Koning van de Joden. Koning van de Joden: frappant is dat hier dezelfde aankondiging gebruikt wordt die later bij de kruisiging boven Jezus' hoofd zal staan. Hiermee refereert Matteüs in dit kerstverhaal reeds aan de lijdensweg van Jezus.

Achterdochtig als hij is, betreft Herodes schriftgeleerden bij het gesprek. De schriftgeleerden weten alles van de komende Messias. Hij moet in Bethlehem geboren worden. Hij moet een nakomeling

zijn van David. Maar dat Hij inmiddels geboren is, was hen ontgaan. Dat moeten ze horen van de heidense wijzen. Het is opmerkelijk dat heidense wijzen de boodschap wel begrepen en de schriftgeleerden die alles op schrift hadden staan dit niet zagen gebeuren. Nog opmerkelijker is echter dat de schriftgeleerden door het nieuws over de Messias niet in beweging komen. Ze blijven waar ze zijn. De schriftgeleerden willen vasthouden aan de vertrouwde zekerheden die ze hebben. Dit is natuurlijk ook een valkuil voor ons, die in het hier en nu leven. Als we menen het ware geloof te hebben, bestaat het gevaar dat we denken dat het wel goed zit, waardoor we geen nieuwe wegen verkennen.

Wijsheid zit blijkbaar niet alleen in wetten, regels en oude boeken. Die zeggen je niet letterlijk waar je als uniek persoon in onze specifieke omgeving, hier in Nijmegen anno 2018, inspiratie en zingeving kunt vinden. Om te vinden moet je zoeken, moet je nieuwe wegen inslaan, dat hadden die wijze mannen uit het Oosten goed begrepen. God zoeken doe je vooral door in beweging te komen, door om je heen te kijken. Door het licht te zoeken in de mensen die je tegenkomt op je levensweg, en door zelf licht voor anderen te zijn.

De wijzen vervolgen hun zoektocht met instructies van Herodes. Hij wil de verblijfplaats van het kind weten om het zogenaamd ook te kunnen huldigen. Ze reizen verder tot de ster boven de verblijfplaats van het kind stilstaat. De wijzen uit het Oosten herkennen in Jezus de pasgeboren Koning der Joden, waarvoor zij op hun knieën vallen. Zij bieden hun gaven aan. De keuze van die geschenken - goud, wierook en mirre - is rijk aan symboliek. Goud, een edelmetaal, staat voor koninklijke waardigheid. Wierook wordt in tempels gebrand en creëert een gewijde atmosfeer. Wierook staat symbool voor onze verbintenis met God. Mirre werd gebruikt om de lichamen van de doden te balsemen. Hiermee verwijst Matteüs alweer naar de komende lijdensweg van Jezus. De geschenken goud, wierook en mirre staan in dit kerstverhaal dus eerder symbool voor geestelijke dan voor materiële rijkdom. Het gaat meer om de betekenis van het idee en om het gebaar, dan om de materiële waarde van de geschenken.

Zo bezien is een dergelijk geven voor iedereen weggelegd. Liefde en aandacht schenken aan elkaar kan iedereen. Het vergt geen diploma om elkaar te inspireren en te ondersteunen in de zoektocht naar zingeving. Dit kan door te zingen, door orgel te spelen, een gebed te schrijven of te lezen, door koffie te zetten, een goed woord, en door mogelijkheden te scheppen voor elkaar.

De wijze mannen uit het evangelie van Matteüs waren niet bang om op zoek te gaan. Ze hebben in een weerloos kind Jezus herkend en daarmee is voorgoed iets veranderd bij hen. Als je de zoektocht aandurft verander je, en ga je anders weg dan je gekomen bent. Een echte ontmoeting met God of een medemens is dan ook geen eindhalte maar een mijlpaal onderweg. De drie wijzen uit het Oosten zijn het prototype geworden van alle mensen die op zoek zijn naar het doel van hun leven. Zij staan symbool voor de pelgrimstocht naar zingeving die wij hier op aarde allemaal aan het maken zijn.

Zo bezien kunnen we uit de bijbellezingen van vandaag heel wat inspiratie putten om er in dit nieuwe jaar iets moois van te maken. In navolging van de wijzen uit het Oosten worden we uitgenodigd om samen op weg te gaan, zonder precies te weten waar we uit zullen komen. Op deze gezamenlijke reis zal niet altijd gevonden worden wat we als individu wensen. Belangrijk is dat we met open hand en hart de anderen tegemoet blijven treden, en luisteren wat ze ons te zeggen hebben. Samen met de ander op weg gaan, om zo ons geloof te verdiepen en onze geloofsgemeenschap te versterken. Ik wens ons allen hierbij strekte en hoop op Gods licht bij het vinden van de juiste weg in 2018.